

(Τα ΜΜΕ σαν καθρέφτης της κοινωνίας. Noam Chomsky)

Απόσπασμα από συνέντευξη στις 22 Οκτώβρη 1986 στον David Barsamian

ΕΡΩΤΗΣΗ: Μίλησες λίγο πριν εν συντομία για τα ΜΜΕ, και θα ήθελα να επεκταθείς πάνω σ' αυτό. Κατά τη γνώμη σου, πώς ελέγχουν τα ΜΜΕ και ποιοί είναι αυτοί που τα ελέγχουν;

ΤΣΟΜΣΚΥ: Τα ΜΜΕ είναι, κατ' αρχήν, μεγάλες εταιρείες. Αποτελούν μέρος του μικρού δικτύου ατόμων και συμφερόντων, επιτυχημένων ιδιοκτητών της ιδιωτικής οικονομίας και κυβερνητικών στελεχών. Αν δεις τους ανθρώπους που βρίσκονται στις υψηλές θέσεις προγραμματισμού του κρατικού μηχανισμού κάτω από οιαδήποτε κυβέρνηση, θα διαπιστώσεις ότι προέρχονται από τις αίθουσες συμβουλίων των επιχειρήσεων, των τραπεζών επενδύσεων, μισής ντουζίνας δικηγορικών εταιριών οι οποίες υπηρετούν τα επιχειρηματικά συμφέροντα κ.ο.κ. Υπάρχουν μελέτες γι' αυτό το φαινόμενο εάν ενδιαφέρεσαι. Αυτή είναι η ίδια ομάδα ανθρώπων, τα ίδια συμφέροντα, που είναι ιδιοκτήτες των ΜΜΕ. Έτσι, φυσιολογικά, μοιράζονται την ίδια αντίληψη για το κόσμο και το γενικό συμφέρον. Αυτά σε ανώτατο επίπεδο.

Τώρα ας υποθέσουμε ότι βρισκόμαστε χαμηλά, στο επίπεδο των συντακτών ύλης ή στο επίπεδο των δημοσιογράφων. Σ' αυτό το σημείο ανακαλύπτεις πιέσεις για να συμβιβαστείς. Ένας νέος δημοσιογράφος θα μάθει γρήγορα ότι ορισμένα πράγματα είναι προς παρουσίαση και άλλα όχι. Μπορείς να πεις τα πράγματα μ' έναν συγκεκριμένο τρόπο και δεν μπορείς να τα πεις με άλλους τρόπους. Κι αυτό το μαθαίνεις από τους συντάκτες ύλης σου, τους ανθρώπους ακριβώς πάνω από σένα, οι οποίοι το έχουν μάθει από τους από πάνω τους. Ουμήσου, οι εταιρείες είναι το ιδιωτικό ισοδύναμο αυτού που αποκαλούμε φασισμό στην πολιτική σφαίρα. Η διαδικασία λήψης των αποφάσεων σε μια εταιρεία, είναι από τα πάνω προς τα κάτω. Δίνεις διαταγές που εκτελούνται από τους κάτω κλπ, και οι διαταγές τελικά έρχονται από τους ιδιοκτήτες.

Παραπέρα, τα ΜΜΕ έχουν μια αγορά. Αυτή η αγορά είναι οι άλλες εταιρείες. Η αγορά για τα ΜΜΕ είναι οι διαφημιστές. Ουμήσου, τα ΜΜΕ δεν βγάζουν τα λεφτά τους πουλώντας σε σένα και σε μένα. Στην πραγματικότητα, κάθε αγορά εφημερίδας ή περιοδικού, συνήθως τους κοστίζει χρήματα. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο δουλεύει η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΩΝ ΜΜΕ. Η αγορά τους είναι οι διαφημιστές, η οποία τους θέτει έναν ακόμη περιορισμό. Θέλουν να διατηρήσουν μια σχέση με το κράτος, το οποίο διατίθεται φιλικά απέναντί τους. Υπάρχει μιας μορφής διείσδυση από πάνω και από κάτω.

Ακόμη και άτομα κινούνται μ' αυτόν τον τρόπο. Ο Bernard Kalb, ο Leslie Gelb, κλπ. Βεβαίως αυτό συμβαίνει γιατί αντιπροσωπεύουν τα ίδια συμφέροντα. Υπάρχει μια συνεχής ροή ανάμεσα στις αίθουσες συμβουλίων των εταιριών, τους ανώτερους κρατικούς υπαλλήλους, τα διευθυντικά στελέχη των ΜΜΕ και τους ανθρώπους που βρίσκονται στις κορυφές των ΜΜΕ, τις πανεπιστημιακές ελίτ που παίζουν το παιχνίδι σύμφωνα με τους κανόνες κλπ. Όλοι αυτοί ανήκουν στην ίδια **προνομιούχο** ελίτ. Κερδίζουν όλοι με τον ίδιο τρόπο. Αντιλαμβάνονται τον κόσμο με τον ίδιο τρόπο. Εάν κάποιος απ' αυτούς βγει από τη γραμμή, αποκλείεται. Αυτό μπορεί να συμβεί ακόμη και σε πολύ υψηλό επίπεδο. Παραδείγματος χάριν, περίπου δύο χρόνια πριν, ουσιαστικά πετάχτηκαν έξω από το ανώτατο συντακτικό προσωπικό των New York Times ο John Oakes και μερικοί άλλοι, γιατί είχαν αρχίσει να **παρεκκλίνουν** λιγάκι. Εάν κοιτάξεις τους μηχανισμούς, τα πράγματα είναι ξεκάθαρα.

Στα μέλη της δεκαετίας του 70, άρχισαν να εμφανίζονται άρθρα στον οικονομικό τύπο, Wall Street Journal, Business Week, που επεσήμαναν με έμφαση και λεπτότητα, ότι η μετοχή των New York Times στο χρηματιστήριο, έπεφτε. Τόνιζαν με έμφαση ότι «αν οι New York Times δεν αντιληφθούν ότι είναι μια επιχείρηση, σύντομα θα πάσουν να ανήκουν στις επιχειρήσεις». Πράγματι, εκείνη την εποχή η εφημερίδα αντικατέστησε ένα μεγάλο μέρος του ανώτατου συντακτικού προσωπικού. Ποιο ήταν το μεγάλο έγκλημα που διέπραξαν εκείνη την εποχή ο New York Times; Αν κοιτάξεις πίσω, προκύπτει ότι υποστήριζαν μερικές πολύ ήπιες νομισματικές μεταρρυθμίσεις, που όμως συνέβαινε να μην αρέσουν στις επιχειρήσεις. Αυτό έφτανε για να θέσουν σε κίνηση την τεχνική του ελέγχου.

Απόσπασμα από συνέντευξη την 1 Δεκέμβρη 1984 στον David Barsamian.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Τι μπορούν να κάνουν οι άνθρωποι για να διαρρήξουν αυτό το περίπλοκο και καλλωπιστικό πλαίσιο της προπαγάνδας και να φτάσουν πραγματικά στην αλήθεια;

ΤΣΟΜΣΚΥ: Ειλικρινά δεν πιστεύω ότι χρειάζεται κάτι περισσότερο από τη συνηθισμένη, κοινή σκέψη. Αυτό που έχει να κάνει κανείς είναι να υιοθετήσει απέναντι στους θεσμούς του, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ, των περιοδικών, των σχολείων και των κολλεγίων, την ίδια ορθολογική, κριτική στάση που παίρνει απέναντι στους θεσμούς οποιασδήποτε άλλης εξουσίας. Παραδείγματος χάριν όταν διαβάζουμε τα προϊόντα του προπαγανδιστικού συστήματος της ναζιστικής Γερμανίας, δεν έχουμε κανένα πρόβλημα να ξεχωρίσουμε τις αλήθειες από τα ψέματα και ν' αναγνωρίσουμε τις παραμορφώσεις και τις διαστρεβλώσεις που χρησιμοποιούνται για την προστασία των θεσμών από την αλήθεια. Δεν υπάρχει λόγος να μην είμαστε σε θέση να κρατήσουμε την ίδια στάση απέναντι στους εαυτούς μας, παρά το γεγονός ότι πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι έχουμε κατακλυστεί από το αντίθετο, σταθερά, σε καθημερινή βάση. Η θέληση να χρησιμοποιήσει κάποιος τη δική του **έμφυτη** νοημοσύνη και την κοινή αντίληψη για να αναλύσει, να εξετάσει λεπτομερώς και να συγκρίνει τα δεδομένα με τον τρόπο που αυτά παρουσιάζονται, πραγματικά αρκεί. Αν τα σχολεία κάνουν τη δουλειά τους, την οποία βεβαίως δεν κάνουν, αλλά θα μπορούσαν, εφοδιάζουν τους ανθρώπους με τα ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΣ. Θα αφιερώνονταν με μεγάλη ενεργητικότητα και εργατικότητα ακριβώς σ' εκείνα τα πράγματα για τα οποία μιλάμε, έτσι ώστε οι άνθρωποι που μεγαλώνουν σε μια δημοκρατική κοινωνία να έχουν τα μέσα μιας πνευματικής αυτοάμυνας απέναντι στο σύστημα. Αυτό σημαίνει ότι κατά κάποιο τρόπο οι άνθρωποι δεν έχουν αναλάβει αυτό το καθήκον από μόνοι τους. Δεν πιστεύω πως πραγματικά είναι κάτι το πολύ δύσκολο. Πιστεύω πως μόλις κάποιος **αντιληφθεί** όσα συμβαίνουν και θέλει να κάνει το πρώτο βήμα για την υιοθέτηση μιας στάσης, που είναι απλώς εκείνη της κριτικής ευφυΐας απέναντι σε οτιδήποτε διαβάζει στην πρωινή εφημερίδα, στην αυριανή ή σε οτιδήποτε και ανακαλύψει τις ιδιοποιήσεις που υποκρύπτονται, τις αναλύσει, ξαναλογαριάσει τα δεδομένα με την έννοια αν ανταποκρίνονται ή όχι στην πραγματικότητα, και δεν τα βλέπει σαν απλές αντανάκλασεις του παραμορφωτικού πρίσματος του συστήματος της προπαγάνδας. Αμέσως μόλις κάποιος κάνει κάτι τέτοιο, ο κόσμος μάλλον ξεκαθαρίζει. Τότε μπορεί να γίνει ελεύθερο άτομο, όχι απλώς ο σκλάβος κάποιου συστήματος κατήχησης και ελέγχου.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να αποδώσετε συνοπτικά τις απόψεις του Noam Chomsky -στο πρώτο απόσπασμα της συνέντευξής του- σχετικά με τις δομές εξάρτησης που δημιουργούνται στο χώρο των ΜΜΕ. (70-90 λέξεις).
2. *Ποιο ήταν το μεγάλο έγκλημα που διέπραξαν εκείνη την εποχή ο New York Times; «αν οι New York Times δεν αντιληφθούν ότι είναι μια επιχείρηση, σύντομα θα πάψουν να ανήκουν στις επιχειρήσεις».*
Να εξηγήσετε τη λειτουργία των σημείων στίξης.
3. Ποιους τρόπους αντιμετώπισης της προπαγάνδας προτείνει ο Noam Chomsky στο δεύτερο απόσπασμα; Να τους παρουσιάσετε ευσύνοπτα. (60-70 λέξεις).
4. **Προνομιούχο, παρεκκλίνουν, έμφυτη, αντιληφθεί:** Να γράψετε τα συνώνυμα των λέξεων.